

поневолення та несправедливості. Навіть якщо всі люди є грішні, то Бог є гарантом справедливості. Шевченківське розуміння свободи за межі вузького визволення людей від кріпацтва, від поневолення та національного визволення України з-під гніту Росії. В кожному вірші безсмертного „Кобзаря” Тарас Григорович розкриває душу українців, їх життя, прагнення. Тому його твори були близькі простому українському народу[2].

Література

1. Мойсеїв І. Національний ідеал: ідеалізм і прагматизм / І.Мойсеїв // Слово і час.—№9.—1995.—С. 105-115.
2. Мушкетик Ю.Вічно з нами / Ю.Мушкетик //Голос України.—№39.—1993.—С.12.
3. Носань С.Л. Геній правди (до 175-річчя від дня народження) / С.Л.Носань. – К.: Література і мистецтво, 1989.—С.96.

Т.ШЕВЧЕНКО ТА ІДЕЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Довбня О.М., канд. філос. наук, доцент кафедри історичних і соціально-політичних дисциплін

За революційно-демократичними переконаннями Т.Шевченка важливим суб'єктом боротьби проти феодално-кріпосницького ладу, самодержавства, деспотизму, національного гноблення українського народу, за свободу, рівність і братерство людей була громада. Його погляди мали класовий характер і симпатії були на боці «громади в сіряках» («Гайдамаки»). Своїм поетичним словом він пробуджував енергію народних мас для повалення світу насильства і гноблення. Щоб жити і процвітати в сім'ї великій, в «сім'ї, вольній, новій» («Заповіт»), видатний український поет закликав «громадою обух сталить» («Щоденник»). Звертаючись до історії українського козацтва, Т.Шевченко оспівував його волелюбність і демократизм. Однак результати боротьби козаків змальовувалися ним як суперечливі. Просте козацтво проливало кров за волю, а здобутками цієї боротьби користувалися не вони, а козацько-старшинська верхівка. Воля «кров'ю умивалась, а спала на купях, на козацьких вольних трупах, окрадених трупах», – писав поет у посланні «І мертвим, і живим...».

Революційно-демократичні погляди Т.Шевченка на суспільне життя стали внеском видатного українського поета у світову скарбницю вчень про громадянське суспільство. Наразі процеси розбудови громадянського суспільства в Україні набирають сили, а творчість Великого Кобзаря надихає на пошук шляхів взаємодії громадянського суспільства і держави для прогресивних змін у країні.

Історія свідчить, що неодмінною умовою становлення демократичних держав і формування націй у тій частині світу, яка є найбільш розвинутою, було розгортання системи соціальних інститутів, що утворюють громадянське суспільство. Громадянське суспільство – це сукупність соціальних відносин і інститутів, відносно незалежних від політичної влади і одночасно здатних через систему інститутів опосередкування (політичні партії, групи інтересів, групи

тиску, суспільно-громадські формування тощо) впливати на прийняття тих або інших політичних рішень, на розробку і реалізацію стратегічного курсу державної політики.

Громадянське суспільство за своєю природою і сенсом виступає конструктивною опозицією будь-якої політичної влади. Воно є добровільним об'єднанням соціальних сил, які одночасно і протистоять державній владі, і плідно співпрацюють з нею. Відстоюючи інтереси соціальних груп, громадянське суспільство використовує переважно легітимні способи і форми, що можливо лише в умовах правової держави, в якій гарантуються права і свободи громадян, забезпечується панування закону для всіх. Права і свободи людини і громадянина, проголошені Загальною Декларацією прав людини (1948 р.), є як результатом боротьби людей за успішне втілення в суспільне життя демократичних цінностей, так і інструментом розвитку громадянського суспільства.

Підґрунтям громадянського суспільства в економічній сфері є багатокладна економіка, розмаїття форм власності, регульовані ринкові відносини; у політичній сфері – децентралізація владних повноважень, поділ влади, політичний плюралізм, доступ громадян до участі у державних і суспільних справах, верховенство закону і рівність усіх перед ним; у духовній сфері – відсутність монополії однієї ідеології і світогляду, свобода совісті, висока духовність і мораль. Громадянське суспільство неможливе без свободи особи. Але оскільки свобода характеризується нормативністю, то, відповідно, людина має свободу внаслідок своєї здатності підпорядковуватись нормативним вимогам. Це означає, що зовнішньою формою буття свободи особистості є соціальні норми, що визначають ступінь і припустимі межі свободи. І лише у найбільш важливих для суспільства сферах ступінь свободи визначає, нормує сама держава. Це досягається за допомогою правових норм, законів, конституції. При цьому самі права і свободи, в тому числі конституційні, з одного боку, визначаються рівнем розвитку громадянського суспільства, зрілістю його економічної, соціальної, суспільно-політичної організації. З другого боку, від повноти прав і свобод людини і громадянина, ступеня їх гарантованості, послідовності реалізації багато в чому залежить розвиток, поглиблення важливих характеристик громадянського суспільства в правовому, демократичному суспільстві. Права людини і громадянина є в цьому сенсі інструментом саморозвитку громадянського суспільства, його самоорганізації. Цей двоєдиний взаємозв'язок має бути закріплений і на державно-правовому рівні, коли конституція та інші закони встановлюють відповідальність не лише громадянина перед державою, а й держави перед громадянином.

З позицій класичної теорії демократії, розвиток і діяльність громадянського суспільства є наріжним каменем процесу демократизації. Втім самі по собі інститути демократії не гарантують поведінки, що відповідає громадянському статусу людини. Вони є лише необхідною, але не достатньою умовою успіху. У кінцевому підсумку, громадяни демократичної держави повинні брати на себе відповідальність за долю суспільства, в якому вони живуть, оскільки від самого

початку громадянство означає не тільки міру залученості людей до справ спільноти, а й певні їхні права в межах спільноти та міру відповідальності за стан цієї спільноти.

Подолання глибокої політичної кризи, що нині спіткала Україну, вимагає нагального вирішення задач ефективної взаємодії держави і громадянського суспільства: створення умов для формування в країні міцної соціальної бази громадянського суспільства – сталого середнього класу з високою соціальною свідомістю, відповідальною суспільно-громадською поведінкою, самоорганізацією і соціальним типом мислення; створення соціальних, економічних і духовних передумов для формування у суспільстві толерантності – основи стабільного розвитку суспільства і створення соціального середовища для формування громадянського суспільства; чітке дотримання принципів верховенства права та рівності всіх перед законом; формування і гарантування дії норм права стосовно громадянського суспільства; дотримання у суспільстві базових цінностей демократії, подолання відчуження влади від суспільства, внесення змін до Конституції, якими б гарантувалася інституціоналізація суспільного договору між державою і суспільством, зміна норм виборчого законодавства на користь виборців; розвиток місцевого самоврядування; визначення зовнішніх пріоритетів держави, передбачуваність зовнішньополітичних орієнтацій влади з врахуванням інтересів громадян.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО И МАХТУМКУЛИ – НАЦИОНАЛЬНАЯ ГОРДОСТЬ УКРАИНСКОГО И ТУРКМЕНСКОГО НАРОДОВ

Есенов Сердар – студ. II курса факультета менеджмента и экономики
Научный руководитель – Петрова Т.А., старший преподаватель каф. укр. и русск. языков

Известный украинский поэт Тарас Шевченко и классик туркменской литературы Махтумкули – национальная гордость своих народов. В культуре каждого народа можно выделить яркую личность, которая служит выразителем основных черт национального менталитета. Для украинского – это Тарас Шевченко, который в историю культуры вошел не только как гениальный народный поэт Украины, но и как поэт-гуманист мирового значения. Поэзия, искусство слова соединились в его произведениях с социальной борьбой, борьбой за освобождение народа, за социальную справедливость и его духовное раскрепощение. Для туркменского народа – это Махтумкули, выразивший особенности духовного облика, национального самосознания народа в художественном образе, известен под псевдонимом Фраги – «Север».

В истории наших народов трудно назвать других поэтов, творчество которых было бы столь глубоко и органично воспринято народом. Т. Шевченко и Ф. Махтумкули говорили о народе как бы голосом самого народа, потому что их поэзия стала зеркалом нации, отразившим ее духовное прошлое, настоящее и будущее.

Т.Шевченко и Махтумкули – не только исторические фигуры, тесно